

Reactienota inzake communicatietraject concept Milieueffectrapportage windmolenpark Hattemerbroek

Opgesteld door

Oldebroek: oktober 2014

Inhoud

Voorwoord

- I. **Communicatietraject inzake concept-MER**
Inleiding
- II. **Vervolgstappen en uitvoering**
Stap 1 t/m 5 + reactie
Wat doet Van Werven met de 5 adviezen opgenomen in het toetsingsadvies?
- III. **Gestelde vragen, geplaatste opmerkingen met reactie (20x)**
- IV. **Afronding**
- V. **Bijlagen**

Voorwoord:

Het concept Milieueffectrapportage (het MER) is opgesteld aan de hand van de Notie Reikwijdte Detailniveau met aanvullende onderzoeksvragen zoals die zijn vastgesteld door de gemeente raad op 19 december 2013. Met de milieueffectprocedure worden mogelijke schadelijke gevolgen van het windmolenproject voor mens en natuur onderzocht.

Het MER is door Van Werven bij het college van de gemeente Oldebroek op 16 mei 2014 ingediend. Vanaf juni hebben de gemeente Oldebroek en Van Werven overleg gevoerd over het te vervolgen communicatietraject waarbij het raadsbesluit van 8 maart 2012 (bijlage 1) uitgangspunt is geweest. In de college-informatie van 1 juli 2014 (bijlage 2) aan de raad zijn de "Vervolgstappen" opgenomen die Van Werven zijn geadviseerd om te zetten.

Vervolgstappen

Gelet op het vorenstaande moeten nu de volgende vervolgstappen worden gezet:

1. Presentatie van de uitkomsten van de PlanMER aan college/raad van Oldebroek;
2. Het organiseren van een (besloten) informatiebijeenkomst voor de gemeenteraad van Hattem;

3. Commissie m.e.r. vragen om advies over de PlanMER te geven en hen ook uit te nodigen voor de informatiebijeenkomsten voor omwonenden en belanghebbenden;
4. Het organiseren van een informatiebijeenkomst voor de inwoners van Hattemberbroek en eventueel andere belangstellenden;
5. Het organiseren van een bijeenkomst voor belanghebbenden, die woonachtig zijn binnen een straal van 1500 meter vanaf het projectgebied;
6. Verantwoording door initiatiefnemer van de vervolgstappen, zodanig dat de gemeenteraad over de uitkomsten hiervan kan worden gerapporteerd en op basis hiervan op het principeverzoek kan worden beslist; en
7. Besluitvorming gemeenteraad (go/no go besluit) over het ingediende principeverzoek van initiatiefnemer.

Bron: college-informatie, pag. 4, 1 juli 2014 (bijlage 3)

Stappen 1, 2, 3, 4 en 5 zijn voltooid waarop hieronder een toelichting volgt. Stap 6 wordt ingevuld met de het opstellen van deze reactienota.

I. Communicatietraject inzake concept-MER

Inleiding

Om de communicatie in goede banen te leiden heeft Van Werven op verzoek van de gemeente het bureau Bosch & Van Rijn gevraagd om een activiteitenplan met een communicatieagenda op te stellen (zie bijlage 5) in aanvulling op het Communicatie plan windenergie van de gemeente Oldebroek.

In de periode 16 mei – 1 oktober zijn verschillende informatiemomenten aan te wijzen:

- Schriftelijke informatie aan omwonenden (juli);
- Schriftelijke informatie aan belanghebbenden (juli);
- Publicatie over het MER en informatieavonden in lokale media (juli);
- Publicatie over het MER op www.oldebroek.nl (juli - september);
- Publicatie over het MER op www.windmolenparkhattemberbroek.nl (juli - september);
- Schriftelijke informatie aan omwonenden (augustus);
- Schriftelijke informatie aan belanghebbenden (augustus);
- Gericht e-mails aan belangen- en milieu- en natuurorganisaties (augustus);
- Publicatie over het MER en informatieavonden in lokale media (augustus);
- Publicatie toetsingsadvies Commissie m.e.r., 9 september;
- Informatieavond 8 september voor omwonenden;
- Informatieavond 9 september voor raadscommissie, raad en college B&W;
- Informatieavond 11 september voor belanghebbenden;
- Commissievergadering Ruimte en Grond van 17 september;
- Overleg met het Dorpsoverleg Hattemberbroek van 1 oktober.

Doel van het informeren over het MER is om belanghebbenden en geïnteresseerden een toelichting te kunnen geven op de inhoud van het MER, de gelegenheid tot het stellen van vragen te bieden en om belanghebbenden over de inhoud te kunnen raadplegen.

Aan de informatievoorziening hebben meegewerkt de gemeente Oldebroek, de provincie Gelderland, het adviesbureau HaskoningDHV, adviesbureau Bosch & Van Rijn, Commissie m.e.r. en Van Werven.

II. Vervolgstappen en uitvoering

Stap 1: Presentatie van de uitkomsten van de PlanMER aan college/raad van Oldebroek

De uitkomsten van het MER zijn tijdens de informatieavond van 9 september door het bureau Royal Haskoning DHV gepresenteerd (zie bijlage 6). Namens de Commissie m.e.r. heeft mevrouw V. ten Holder (Directeur / Secretaris) een toelichting gegeven op wat de Commissie m.e.r. doet en op het toetsingsadvies (bijlage 7 en 8).

Stap 2: Het organiseren van een (besloten) informatiebijeenkomst voor de gemeenteraad van Hattem

Via de Griffier van Oldebroek, de heer H. Tabak is een uitnodiging op 7 augustus aan de raad van Hattem (bijlage 9) verstuurd voor het bijwonen van een toelichting over het MER, zoals die ook is aangekondigd voor de raad van Oldebroek. Met de uitnodiging heeft de raad van Hattem de samenvatting van het MER en college-informatie van 1 juli 2014 (bijlage 2) ontvangen.

De heer Tabak heeft van de griffier van Hattem 2x een tussenbericht ontvangen met de mededeling dat de aangeboden informatiebijeenkomst nog in beraad is. Op verzoek is het MER digitaal toegestuurd. In haar vergadering van 15 september heeft het presidium uitgesproken geen behoefte te hebben aan toelichting op het MER door de opsteller en Van Werven.

Stap 3: Commissie m.e.r. vragen om advies over de PlanMER te geven en hen ook uit te nodigen voor de informatiebijeenkomsten voor omwonenden en belanghebbenden

De gemeente Oldebroek heeft in de hoedanigheid van bevoegd gezag op 27 juni een toetsings-adviesaanvraag ingediend bij de Commissie m.e.r. Hiermee verzoekt zij de Commissie m.e.r. om het MER op kwaliteit te beoordelen vooruitlopend op een mogelijke bestemmingsplanprocedure en een daarop volgende vergunningprocedure. Hiervoor heeft zij kennis genomen van een groot aantal documenten en onderzoeken, waaronder de reactienota Notitie Reikwijdte Detailniveau met ontvangen zienswijzen en onderzoeksvragen. Met persbericht van 9 september heeft de Commissie m.e.r. haar bevindingen gepubliceerd (bijlage 10).

Milieueffecten Windmolenpark Hattermerbroek voor bestemmingsplan goed beschreven

De Commissie m.e.r. heeft het milieueffectrapport voor het Windmolenpark Hattermerbroek in de gemeente Oldebroek beoordeeld. Zij vindt dat de milieueffecten voor een besluit over een bestemmingsplan goed zijn beschreven. Wanneer het milieueffectrapport ook een vergunning moet onderbouwen ontbreekt op één punt nog belangrijke informatie.

Bron: Persbericht 9 september 2014.

Het toetsingsadvies is door de gemeente Oldebroek ontvangen op 5 september (bijlage: 8).

Van Werven heeft de Commissie m.e.r. uitgenodigd om een bijdrage te leveren aan de informatieavonden van 8, 9 en 11 september. De Commissie heeft laten weten een toelichting te kunnen geven op haar rol en het advies op 9 september, waarvan gebruik is gemaakt. De gegeven presentatie is gepubliceerd via www.windmolenparkhattermerbroek.nl.

Wat doet Van Werven met de 5 adviezen opgenomen in het toetsingsadvies?

De Commissie m.e.r. is van oordeel dat in het MER de essentiële informatie aanwezig is om een besluit te kunnen nemen over de ruimtelijke reservering in “een bestemmingsplan”. Een aanpassing van het MER dat met het bestemmingsplan in procedure wordt gebracht na de “go” van de raad, is dan ook niet geadviseerd.
Voor het kunnen nemen van een besluit op de vergunning geeft zij een 5 tal adviezen. Per advies staat beschreven wat Van Werven hiermee doet.

Advies 1: De Commissie adviseert om in een aanvulling op het MER voorafgaand aan de definitieve keuze over het type turbines ten behoeve van de vergunning, een vergelijking te geven van de inrichtingsvarianten (van het voorkeursalternatief) op basis van het effect per kWh energieopbrengst.

Actie Van Werven: HaskoningDHV zal worden verzocht om een dergelijke vergelijking te maken waarin de milieueffecten per geproduceerde kWh voor de verschillende alternatieven worden opgenomen. Hoewel niet geadviseerd, zal deze vergelijking worden toegevoegd aan de het MER dat ter inzage komt.

Advies 2: De Commissie adviseert om bij de vergunningverlening na te gaan of de extra turbulentie door de relatief korte afstand tussen de windturbines uit het voorkeursalternatief kan leiden tot onveilige situaties.

Actie Van Werven: De leverancier van de windmolen of een deskundig adviesbureau zal gevraagd worden om aan te tonen dat de gekozen windmolen geschikt is voor de gekozen opstelling en dat de hoogte van de turbulentie binnen de ontwerpgrenzen ligt van de windmolen. Deze rapportage zal bij de vergunningaanvraag worden gevoegd.

Advies 3: De Commissie adviseert om voor de vergunningverlening een beoordeling te geven van de maatvoering van de verschillende turbintypen en de beleving daarvan.

Actie Van Werven: Deze beoordeling zal onderdeel uitmaken van de vergunningaanvraag.

Advies 4: De Commissie adviseert om ten behoeve van de vergunningverlening het onderzoek naar negatieve effecten op het voorkomen van vleermuissoorten en eventueel andere soorten die voorkomen in tabel 2 en 3 van de Flora en Faunawet te actualiseren en zo nodig mitigerende maatregelen aan te geven die negatieve effecten beperken.

Actie Van Werven: Het gaat om het actualiseren van het onderzoek naar negatieve effecten op vleermuissoorten die in het plangebied kunnen voorkomen. Het onderzoeksbureau Altenburg Wymenga heeft dan ook opdracht gekregen om het rapport van 13 december 2006 te actualiseren. De onderzoekers hebben de locatie begin oktober bezocht en zullen dat weer doen half mei 2015.

Advies 5: De Commissie adviseert om ten behoeve van de vergunningverlening aan te geven met welke maatregelen lichthinder kan worden voorkomen.

Actie Van Werven: Dit zal zeker worden aangegeven wanneer obstakelverlichting nodig is. Maar zoals de opstelling nu is, lijkt dat niet het geval. De windmolens vallen met de gekozen opstelling niet binnen de bepalingen van de internationale burgerluchtvaarregelgeving op basis waarvan obstakelverlichting wordt voorgeschreven. De tiphoogte zal iets lager dan 150 m zijn en de afstand tot een snelweg is groter dan 120 m.

Stap 4: Het organiseren van een informatiebijeenkomst voor de inwoners van Hattemerbroek en eventueel andere belangstellenden.

De informatieavonden voor omwonenden, raadsleden en het college van B&W van de gemeente Oldebroek en overige belangstellenden zijn op 8, 9 en 11 september gehouden in de landbouwschuur bij de familie Souman aan de Middeldijk 37 te Hattemerbroek. De schuur was omgebouwd tot presentatieruimte met een groot aantal visualisaties en afbeeldingen van geluid- en slagschaduwcontouren. De lijnopstelling van de toekomstige windmolens was in het terrein zichtbaar gemaakt met vlaggenmasten.

De laatste avond in de reeks werd voor alle belangstellenden gehouden op 11 september. Aanwezig waren onder andere inwoners van Hattemerbroek en Zalk en natuur- en milieuorganisaties. Net als op de voorgaande avonden is een wandeling met circa 20 bezoekers gemaakt naar de lijnopstelling achter in het weiland. Hier kon een goede toelichting worden gegeven op de gekozen windmolenlocaties en het achtergrondgeluid van de N50 worden beleefd. Nadien werd de avond voortgezet in presentatieruimte.

Stap 5: Het organiseren van een bijeenkomst voor belanghebbenden, die woonachtig zijn binnen een straal van 1500 meter vanaf het projectgebied.

Tijdens de eerste informatieavond op maandag 8 september lieten enkele buurtbewoners zich nader informeren over de inhoud en de uitkomsten van het MER en hebben zij vragen en aanmerkingen uitgewisseld met het adviesbureau HaskoningDHV, provincie Gelderland, gemeente Oldebroek en Van Werven. In totaal hebben 11 bewoners van de 64 uitgenodigde adressen de avond bezocht.

III. Gestelde vragen, geplaatste opmerkingen met reactie (20x):

Met deze nota geeft Van Werven een overzicht van gestelde vragen en geplaatste opmerkingen met betrekking tot de inhoud van de milieueffectrapportage windmolenpark Hattemerbroek (het MER). Per gestelde vraag en geplaatste opmerking is een reactie gegeven.

Om privacy en administratieve redenen zijn de namen van de vragenstellers en geraadpleegde achterwege gelaten. Sommige vragen en opmerkingen zijn van meerdere personen ontvangen, de beantwoording is in willekeurige volgorde.

Het betreffen vragen en opmerkingen die Van Werven direct of indirect heeft ontvangen in de communicatieperiode vanaf de indiening van de het concept MER bij de gemeente Oldebroek op 16 mei 2014 tot en met het overleg met de Dorpsoverleg Hattemerbroek op 1 oktober.

De vragen en opmerkingen hebben langs verschillende wegen Van Werven bereikt, via de website www.windmolenparkhattemerbroek.nl, per e-mail, telefonisch, schriftelijk of mondeling.

1. *Waarom gaat het hier om een Concept van het MER, terwijl in het rapport staat “definitieve” versie?*

Reactie: Met de raad is afgesproken dat het MER in concept zou worden aangeboden. Wanneer de raad een “go-besluit” neemt, komt het MER officieel ter visie te liggen en kunnen zienswijzen bij de gemeente worden ingediend. Dat het woord definitief is gebruikt door de opsteller van het MER, HaskoningDHV is alleen om aan te geven dat dit voor hun de versie is die naar de gemeente kon.

2. *Geldt de 6 uur norm voor slagschaduw hinder op één woning per windturbine of voor het hele park? En hoe zeker bent u ervan dat deze norm niet wordt overschreden?*

Reactie: Voor het hele park. Dus een omwonende mag niet meer dan totaal 6 uur slagschaduw hinder ervaren van de 4 windmolens gezamenlijk. Uit de slagschaduw berekening blijkt dat enkele woningen binnen de (“theoretische worst case”) 6 uren contour te liggen. Een speciale slagschaduw module met lichtsensor berekent hoeveel hinder is veroorzaakt bij een woning en stopt de windmolen(s) automatisch zodra de norm van 6 uur is bereikt. Waarom theoretische worst case? In de berekening is ervan uitgegaan dat de zon 35% van de tijd de gehele rotor van de windmolen beschijnt, het waait, er ramen in de woning bevinden en dat de woning niet wordt afgeschermd door bomen of andere gebouwen.

3. *De geluidcontouren 41 dB L-night en 47 dB L-day-evening-night liggen net tussen de windmolens en de woningen van de deelnemende grondeigenaren. Maar wij horen heel duidelijk het verkeer over de N50, dan horen wij aan de Voskuilerdijk toch ook de windmolens?*

Reactie: Deze 47 dB contour van de N50 ligt ter hoogte van de Voskuilerdijk, nadrukkelijk verder dan die van de windmolens. Om die reden is het dan ook zeer aannemelijk dat het geluid van de N50, A28 en geluid veroorzaakt door de wind, het hoorbare geluid van de windmolens zal overstemmen bij de Voskuilerdijk en ook de Oostersedijk.

4. *Geven de gepresenteerde geluidcontouren gemiddelde of maximale waarden? Als het om gemiddelde waarden gaat, valt er dan ook wat te zeggen over maximale waarden?*

Reactie: De gepresenteerde geluidcontouren in het MER betreffen gemiddelde waarden, conform hetgeen hiervoor wettelijk is voorgeschreven. Een maximaal geluidniveau van windmolens op de gevel van woningen is wel aan te geven, maar biedt geen enkele waarde omdat ook andere factoren voor de waarneming ervan bepalend zijn. Ten eerste is er het omgevingsgeluid. Bij hogere windsnelheden is er meer omgevingsgeluid, met name als gevolg van de wind die door bomen en struiken waait. Door meer omgevingsgeluid is een toename van geluid van windmolens juist minder goed hoorbaar. In geluidstermen geldt dan vaak dat het omgevingsgeluid bepalend is voor het geluidniveau aan de gevel. Ten tweede geldt in dit gebied dat het geluid van wegverkeer meer bepalend is dan het geluid van de windmolens (vergelijk bijvoorbeeld ook de figuren 1 en 3 van het Bijlagenrapport, bijlage 4 Geluid).

5. *Waarom zijn de windmolens verder van de N50 geplaatst ten opzichte van het oude plan?*

Reactie: Voorheen werd er een duidelijke relatie gezocht met de 3 windmolens in de gemeente Hattem. Nu deze relatie minder belangrijk is geworden streven wij een optimale inpassing na van de 4 windmolens in de gemeente Oldebroek. Nu staat de windmolenlijnopstelling haaks op de landbouwpercelen, parallel aan de Oosterse Dijk en de Middeldijk en loodrecht op de A28 en het bedrijventerrein H2O. Bovendien vermijden wij zeer waarschijnlijk met deze opstelling de noodzaak

van obstakelverlichting en is de afstand tot aan de woningen aan de Oosterse Dijk met circa 130 m toegenomen.

6. Ik hoorde dat de windmolens na 25 jaar moeten worden afgebroken, waarom is dat?

Reactie: Met de raad is afgesproken dat de windmolens voor maximaal 25 jaar in bedrijf zijn. De raad wil voorkomen dat na 25 jaar de windmolens worden vervangen door nieuwe exemplaren. Door een termijn overeen te komen weet je zeker dat de invloed op het landschap van tijdelijke aard is.

7. Is het niet heel gevaarlijk om windmolens langs een weg te plaatsen?

Reactie: De wegbeheerder heeft hiervoor regels opgesteld. Zolang de windmolen 0,5 x de rotordiameter uit de rand van de weg staat, wordt voldaan aan de minimale afstandseis. Alle 4 windmolens voldoen hier ruimschoots aan. De afstanden zijn 93, 179 en 203 m tot aan de N50 en 194 m tot aan de A50.

8. Bij de productie van windmolens wordt ook CO2 gebruikt, is er dan wel een netto CO2-besparing?

Reactie: De CO2 die het kost om windmolens te bouwen, onderhouden en af te breken is in 6 tot 9 maanden gecompenseerd. De windmolen is ontworpen om in ieder geval 20 jaar in bedrijf te zijn. Bij conventionele energiecentrales moet voortdurend brandstof worden toegevoegd en komt steeds weer CO2 vrij.

9. De Commissie m.e.r. adviseert om bij de vergunningverlening na te gaan of de extra turbulentie, door de relatieve korte afstand tussen de windmolens, kan leiden tot onveilige situaties. Hebben jullie dit niet beoordeeld? Is de onderlinge afstand tussen de windmolens voor alle drie varianten gelijk?

Reactie: Wanneer de onderlinge afstand tussen de windmolens wordt uitgedrukt in "aantal maal rotordiameter" dan is de tussenafstand voor variant met windmolens met een rotordiameter van 117 m, 3,4x de rotordiameter. De afstand is kleiner dan in het verleden werd geadviseerd (4x de rotordiameter wanneer de lijn min of meer haaks op de hoofdwindrichting staat zoals bij windmolenpark Hattermerbroek / opgave fabrikanten), maar tegenwoordig niet ongewoon. Doordat winddata en rekenprogramma's voor het bepalen van de turbulentie steeds betrouwbaarder zijn, kan de turbulentie die windmolens op elkaar kunnen hebben nauwkeurig worden vastgesteld per windhoek. De mate van turbulentie wordt niet alleen bepaald door het rotordiameter maar ook door het type (ontwerp) rotorblad en de rotorsnelheid. Het kan heel goed zijn dat een kleiner blad een groter effect heeft. Ook telt de ruwheid van de omgeving mee. Hoe vlakker het landschap, voornamelijk relevant in de het gebied van de hoofdwindrichting, hoe minder turbulentie resulteert vanuit het terrein. Daardoor kunnen de windmolens dichter bij elkaar worden geplaatst zonder een risico te vormen voor de omgeving.

De onderlinge afstand tussen de windmolens is circa 400 m. Dat betekent 3,4x 117 m, 4x 100 m en 4,4x 90 m rotordiameter voor de drie basisvarianten. In Nederland zijn meerder projecten gerealiseerd met een onderlinge afstand van minder dan 3,4x het rotordiameter, waaronder ook 2,5x. De onderlinge afstand bij Windmolenpark Hattermerbroek is dan ook niet ongewoon klein.

10. Zijn de in het MER onderzochte windmolens met een rotordiameter van 117 m en een ashoogte van 91 m nu groter of kleiner dan de eveneens beoordeelde windmolens met een rotordiameter van 90 m en een ashoogte van 105 m?

Reactie: Groter is de lengte van de rotorbladen. Het verschil is circa 13,5 m wat niet wil zeggen dat het oppervlak van het blad ook groter is. De nieuwe generatie rotorbladen is van koolstof gemaakt waardoor een slanker profiel mogelijk is. Op enige afstand valt dan ook moeilijk te beoordelen of de zichtbaarheid groter is. Een onderdeel van de windmolen is de stalen buismast, die bij alle windmolens vrijwel dezelfde diameter heeft. De maximale diameter van circa 4,0 m wordt bepaald door de toegestane maten voor wegtransport. (Een uitzondering hierop kunnen zijn de betonnen masten die op de locatie worden gestort of in segmenten opgebouwd als “legoblokken”.) Een mast van 91 m is in lengte en zichtbaar oppervlak kleiner dan een mast van 105 m. Het elektrisch vermogen van de windmolens ontloopt elkaar niet veel waardoor de maatvoering van de gondels vrijwel gelijk aan elkaar zijn. Het zogenaamde windvangend oppervlak neemt in m² wel toe bij toenemende lengte van de rotorbladen. Maar het is geen dichte cirkel en langere rotorbladen draaien langzamer.

11. *Op sommige visualisaties uit het MER zijn de geplande windmolens niet te zien, hoe is dit te verklaren?*

Reactie: Het gaat dan om visualisaties die gemaakt zijn voor het bureau Taken Landschapsarchitectuur & Ecologie in 2008 en opgenomen zijn in het rapport “De beleving van een windturbinepark bij Hattermerbroek in samenhang met natuurgebieden in de omgeving”. Het bureau had onder ander als opdracht om de zichtbaarheid van de windmolens vanuit de natuurgebieden in kaart te brengen. Vanuit een aantal gebieden, zoals de Veluwe en de natuurzone direct achter de dijk bij zalk. De visualisaties tonen aan de uit sommige gebieden er geen zicht mogelijk is op de windmolens. Dit rapport met visualisaties is als bijlage opgenomen in het MER.

12. *Zijn de geluidsnormen voor windmolens sinds de vaststelling van het bestemmingsplan in 2008 gewijzigd?*

Reactie: De rekenmethodiek en het van toepassing zijnde besluit is gewijzigd. In 2007/2008 moest worden voldaan aan de voorschriften uit het “Besluit voorzieningen en installaties milieubeheer”. De norm voor de etmaalwaarde was Lden 50 dB(A) en voor de nachtwaarde Lnight 40 dB(A). Deze normen waren van toepassing bij geen wind- en achtergrondgeluid. Volgens de zogenaamde windnormcurve (WNC), waarin het toenemende achtergrondgeluid door de wind was verdisconteerd, werd bepaald dat de grenswaarde van 40 dB(A) bij woningen het eerst wordt bereikt bij een windsnelheid van 8 m/s. De geluidsimmissie ter plaatse van de woning was dan 44,4 dBA, welke norm niet mocht worden overschreden. Geluidskarten van destijds laten zien dat de 44,0 dB(A) contour voor windmolens met een brongeluid van maximaal 104,4 dB(A) tussen de woningen aan de Middeldijk en de 4 windmolens loopt. Bij geen enkele woning werd de norm volgens de WNC overschreden.

Vandaag de dag moet worden voldaan aan het Activiteitenbesluit met een etmaalwaarde Lden 47 dB(A) en een nachtwaarde van Lnight 41 dB(A). Hierbij wordt geen rekening gehouden met achtergrondgeluid, wat juist bij toenemende windsnelheid van belang is. Ook deze contouren liggen volgens de huidige rekenmethodiek tussen de 4 windmolens en de Middeldijk.

13. *Hebben de windmolens een versturende werking op het militaire radar Nieuw Millingen?*

Reactie: Het verstoringsgebied rondom een radar heeft een straal van 75 km. Binnen dit gebied moet de verstoring van windturbines worden onderzocht. Het Ministerie van Defensie heeft TNO aangewezen als instituut dat de mate van verstoring onderzoekt. Met TNO is contact geweest over mogelijke verstoring van het Windmolenpark Hattermerbroek. De inschatting is, mede op basis van onderzochte effecten van andere windmolens, dat er géén of binnen de norm verstoring zal

plaatsvinden. Een rapportage van TNO moet voorhanden zijn bij de vergunningaanvraag, pas dan bestaat er meer zekerheid over het te bouwen type windturbine.

14. *Hebben de bewoners aan de Oostersedijk en de Geldersekade hinder van slagschaduw?*

Reactie: Circa 3 woningen aan de Oostersedijk liggen net binnen of op de 6 urencontour. Dat betekent dat theoretisch bij een worse case benadering de woningen meer dan 6 uur per jaar hinder kunnen hebben van slagschaduw. Regelgeving schrijft voor dat de 6 uur norm niet mag worden overschreden. De windmolen(s) worden dan ook automatisch tijdelijk stilgezet door een zogenaamde slagschaduwmodule.

15. *Heeft Van Werven ook contact gehad met de Gelderse Natuur en Milieufederatie (GNMF) en wat vinden zij van het project?*

Reactie: Al in 2004 hebben wij contact gehad met de GNMF. Zij hebben altijd een positieve houding aangenomen (ja, tenzij). Door de GNMF is ook gereageerd op de concept-Notitie Reikwijdte en Detailniveau. In de reactie onderstreept zij het belang van windenergie en dat alle alternatieven juist worden getoetst. Tenslotte is ook voor de GNMF het belangrijk dat de omgeving maximaal kan participeren. Met de volgende afspraken is hieraan gehoor gegeven:

1. 49% van het Eigen Vermogen kan door inwoners van Oldebroek/Hattem worden ingebracht;
2. Jaarlijks gaat € 24,000 naar een duurzaamheidsfonds voor lokale besteding;
3. Adressen binnen een afstand van 1500 m hebben recht op € 400 per jaar (oorspronkelijk bedoeld als tegemoetkoming in de kosten van energieverbruik);
4. De vrienden van het Boerenland ontvangen jaarlijks een bedrag van € 1000 per jaar.

16. *Waarom heeft de gemeente raad van Hattem in 2008 niet het bestemmingsplan voor de 3 windmolens op haar grondgebied vastgesteld?*

Reactie: Tot 2008 heeft de raad van Hattem de plannen altijd gesteund. Echter bij de vaststelling van het voorontwerpbestemmingsplan (december 2008) werd de raad verdeeld. Helaas waren 2 leden van de raad afwezig, van wie bekend was dat zij voorstander waren. Daarnaast werd de wens van een Milieueffectrapportage steeds groter onder een aantal partijen. Het plan werd daardoor door de meerderheid niet vastgesteld.

17. *Zijn de onderzoeksvragen die toegevoegd zijn bij de vaststelling van de Notitie Reikwijdte en Detailniveau in december 2013 behandeld in het MER?*

Reactie: Ja, alle 6 onderzoeksvragen worden behandeld in het MER. Wij hebben HaskoningDHV gevraagd om in een aparte Memo (bijlage 11), aan te geven waar het antwoord op de gestelde vragen in het MER is te vinden. Om er zeker van te zijn dat met het beantwoorden van de onderzoeksvragen zorgvuldig is omgegaan, hebben wij de extra onderzoeksvragen ook bij de Commissie m.e.r. onder de aandacht gebracht. In haar advies plaatst de Commissie geen opmerkingen over de onderwerpen uit de onderzoeksvragen. De conclusie is dat de maximale effecten van de lijnopstelling met 4 windmolens langs de N50 goed zijn onderzocht en beschreven.

18. *Wat is in Nederland de meest voorkomende afstand tussen een lijnopstelling met de huidige generatie windmolens en woningen? Is deze afstand vergelijkbaar met die voor het windmolenpark Hattemerbroek?*

Reactie: Over het algemeen geldt dat om aan de wettelijke geluidsnormen te kunnen voldoen is een afstand van 400 m tot aan woningen van derden gewenst. Wanneer windmolens op een kortere

afstand staan van woningen dan zijn dit meestal woningen van eigenaren die een belang hebben in het windmolenproject. Bij windmolenpark Hattemberbroek staan de windmolens op 525 m of meer van de woningen van de deelnemende agrarische ondernemingen. Er staan 2 woningen van derden op circa 650 m. De andere woningen volgen op 800 m of meer.

Ter informatie. Een vergelijkbaar project wordt gebouwd in de gemeente Oirschot. Hier komen 4 windmolens met een ashoogte van 91 m en een rotordiameter van 117 m langs de A58, waarbij een groter aantal woningen op een kortere afstand staan.

19. Is ook door de gemeente Kampen en Hattem gereageerd op het concept-MER?

Reactie: Nee, beide gemeenten hebben niet gereageerd. De gemeente Oldebroek heeft met beide gemeenten bestuurlijk overleg gevoerd voor de start van de MER-procedure. De raad van Oldebroek is door het college geïnformeerd (bijlage 2) over het resultaat:

4.4 (bestuurlijk) overleg met buurgemeenten Hattem en Kampen

Op 7 september 2011 is er bestuurlijk overleg geweest met de wethouder Ruimtelijke ordening van de gemeente Hattem. In dit overleg is de gemeente Hattem geïnformeerd over de stand van zaken van de afhandeling van dit principeverzoek en ook is er een afspraak gemaakt over de wijze waarop de raad van Hattem bij dit proces wordt betrokken nadat de Plan-MER is afgerond. De bedoeling is de raad te zijner tijd over de uitkomsten van de Plan-MER te informeren in een raadsbrede informele commissievergadering Ruimtelijke Ordening.

Het bestuurlijk overleg met de gemeente Kampen heeft plaatsgevonden op 9 september 2011. Zij heeft aangegeven een besluit van de raad van Oldebroek voor planologische medewerking aan dit project te zullen respecteren en dat het niet nodig is hen verder actief bij dit proces te betrekken.

Bron: Voorstel van het college aan de raad (Raadsvergadering 8 maart 2012)

Beide buurgemeenten Kampen en Hattem hebben een reactie geschreven op de Notitie Reikwijdte Detailniveau in het kader van de milieueffectrapportage:

Buurgemeenten

Bij de voorbereiding van de PlanMer heeft de buurgemeente Hattem aangegeven dat zij geen bezwaar heeft tegen een windmolenproject in deze omgeving op het grondgebied van Oldebroek, maar dat de raad van Hattem tot nog toe het standpunt heeft dat geen medewerking wordt verleend aan windmolens in het verlengde van de Oldebroekse windmolens in de gemeente Hattem. Op verzoek van het college van de gemeente Hattem is wel een extra alternatief aan het onderzoekstraject voor de PlanMer toegevoegd, namelijk wat de milieueffecten zijn van lagere windmolens in de zogenoemde oksel van de A28/A50.

De buurgemeente Kampen heeft bij het opstellen van de notie reikwijdte en detailniveau voor de PlanMER verzocht om het alternatief waarbij ook windmolens in het verlengde van dit project in de gemeente Kampen zouden worden gerealiseerd, in het PlanMER onderzoek achterwege te laten. De raad van de gemeente Kampen wil absoluut niet meewerken aan windmolens in de gemeente Kampen in het verlengde van het Oldebroekse project. Aan dit verzoek van Kampen heeft de gemeente Oldebroek gehoor gegeven, omdat de bouw van windmolens in de gemeente Kampen in het verlengde van het Oldebroekse project inmiddels ook in juridische zin niet meer mogelijk is. Hiervoor ligt er een onherroepelijke uitspraak van de Afdeling Bestuursrechtspraak van de Raad van State. Verder heeft de gemeente Kampen geen bezwaar tegen dit project.

Bron: Informatie van het college aan de raad, 1 juli 2014 (bijlage 3)

20. Is de productie van windmolens verantwoordelijk voor de in China gaande humanitaire ramp door de winning van neodymium voor magneten in de windmolens?

Neodymium komt voor een belangrijk deel uit China en wordt daar inderdaad deels zeer mens- en milieuonvriendelijk gewonnen. Neodymium kent veel toepassingen; het zeldzame metaal zit in pc's, mobieltjes, ziekenhuisscanners etc. Amper een procent van de wereldvraag naar neodymium komt vanuit de windturbine-industrie, aldus de IEA; het beeld dat windenergie verantwoordelijk is voor de Chinese winning, is dus onjuist. Maar bovenal: magneten met neodymium worden in een aantal typen turbines gebruikt, maar sommige fabrikanten gebruiken het geheel niet waaronder de leverancier van de windmolen bekeken in de voorkeursvariant. (Bron: gedeeltelijk NWEA).

IV. Afronding

Zoals afgesproken met de raad heeft Van Werven een MER laten opstellen met als uitgangspunt de vastgestelde reactienota concept Notitie Reikwijdte Detailniveau, de onderzoeksvragen en de definitieve versie van de Notitie Reikwijdte Detailniveau. Het MER is als concept bij de gemeente Oldebroek ingediend dit jaar mei. De raad heeft om een "concept-indiening" verzocht om eerst te kunnen vaststellen op basis van dit onderzoek of grote nadelige gevolgen de beslissing van een "go-besluit" in de weg staan. Om er zeker van te zijn dat de raad haar besluit kan nemen op basis van een gedegen onderzoek naar de effecten op mens en natuur, heeft het college de Commissie m.e.r. gevraagd om een toetsing-advies. De Commissie m.e.r. heeft met haar projectgroep de locatie bezocht en alle mogelijke relevante onderzoeken, zienswijzen, onderzoeksvragen in aanvulling op de milieueffectrapportage ontvangen en beoordeeld. Zij vindt dat de milieueffecten voor een besluit over een bestemmingsplan goed zijn beschreven. Met het MER is vastgesteld dat er geen significante nadelige effecten zijn te verwachten voor mens en natuur en mitigerende maatregelen voor het voorkeursalternatief niet nodig zijn, maar wel kunnen worden getroffen (Bijlage 12, pag. 8 en 9, samenvatting van milieueffecten).

Ten uitvoering van de gemeentelijke communicatieplan is een activiteitenplan met een communicatieagenda opgesteld, om maximale zorgvuldigheid te betrachten. Alle omwonenden en belanghebbenden hebben de samenvatting van het MER ontvangen met de uitnodiging om over de inhoud in gesprek te gaan. In het kader van de informatieverstrekking en het raadplegen van omwonenden en belanghebbenden zijn diverse informatieavonden georganiseerd. Behalve de opkomst onder de raad van Oldebroek was de belangstelling onder de omwonenden en andere belanghebbenden niet groot. Er kan worden gesteld dat kosten nog moeite zijn gespaard m.b.t. tot de communicatie. Dat er belangstelling is voor informatie blijkt uit het zeer grote aantal bezoekers (enkele duizenden) van de website www.windmolenparkhattemerbroek.nl. Via de website heeft een klein deel van bezoekers hun interesse in de participatie bekend gemaakt en vragen gesteld. Bezwaren zijn niet via de website ontvangen. Bezwaren tegen het windmolenpark zijn wel geuit door de bij de gemeente en Van Werven bekende bezwaarmakers, tijdens de informatieavonden en tijdens het gesprek met het Dorpsoverleg Hattemerbroek. Omdat deze bezwaarmakers, circa 10 personen waarvan de meeste woonachtig in de directe omgeving, zeer fel gekant zijn tegen de komst van de 4 windmolens, lukt het Van Werven niet om hun ervan te overtuigen dat er geen hinder zal zijn. Zij zijn niet ontvankelijk voor argumenten die voor de komst van de windmolens pleiten. Uiteraard zijn de windmolens zichtbaar, wat niet kan worden voorkomen.

Oldebroek: oktober 2014

V. Bijlagen

1_raad_8_maart_2012_rb_windturbinepark

2_raad_8_maart_2012_rv_07_Vervolgadvies_principeverzoek_Biomassa_van_Werven_Energie_BV_voor_windturbinepark_Hattermerbroek[1]

3_College-informatie PlanMER windturbinepark Hattermerbroek (oktober 2014)

4_College-informatie toetsingsadvies commissie Mer inzake PlanMER windmolenproject Hattermerbroek (oktober 2014)

5_Activiteitenplan_Communicatieagenda_Windmolenpark_Hattermerbroek_MER-2014

6_HaskoningDHV_Presentatie_MER_Windmolenpark_Hattermerbroek_2014-09-09

7_Commissie_m.e.r._Toelichting_Gemeenteraad_Hattermerbroek_2014-09-09

8_Toetsingsadvies_Com.-m.e.r._2014-09-05

9_Uitnodiging_Raad-Hattem_voor toelichting_2014-08-07

10_Com.-m.e.r._2959__persbericht_windmolenpark_hattermerbroek

11_memo_extra_onderzoeksvragen

12_Samenvatting MER Windmolenpark Hattermerbroek mei 2014